

ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินคดีอาญาผู้ต้องหาที่เป็น
เด็กและเยาวชนของเจ้าพนักงานตำรวจ

รัฐธนนท์ ทวีวัฒนินิตยศ
รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนียผล
รองศาสตราจารย์จตุพร วงศ์ทองสรรค์

ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินคดีอาญาผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนของเจ้าพนักงานตำรวจ*

Problems and Obstacles in Prosecution in Criminal Cases Against Juvenile Suspects by Police Officers

รัฐธนนท์ ทวีวัฒนินิตย์**

Ratthanon Thaweewattananityod

รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนียผล***

Associate Professor Pratuang Thaniyaphon

รองศาสตราจารย์จตุพร วงศ์ทองสรณ์****

Associate Professor Chatuphorn Vongthongson

*บทความนี้เรียบเรียงจากวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินคดีอาญาผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนของเจ้าพนักงานตำรวจ” ซึ่งได้ผ่านการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนียผล และรองศาสตราจารย์จตุพร วงศ์ทองสรณ์ คณะกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ คือ ดร.บวรวิทย์ เปื้องหว่ง รองศาสตราจารย์จรัส เล็งวิทยา และพลตำรวจตรี ดร.พรชัย ชันดี.

This research article is a part of the thesis “Problems and Obstacles in Prosecution in Criminal Cases Against Juvenile Suspects by Police Officers.” This thesis has been approved by graduate school as partial fulfillment of the requirements for the Master of Law at Ramkhamhaeng University. Associate Professor Pratuang, Thaniyaphon and Associate Professor Chatuphorn Vongthongson are the advisors. Dr.Bawornwit Pruangwong Associate Professor Charun Lengwitaya and Police Major General Dr.Pornchai Khanti are examiners.

**นักศึกษาในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. E-mail: ajnam4662@gmail.com

LL.M. Candidate, Faculty of Law, Ramkhamhaeng University.

***อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง; น.บ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง; สค.ม. (อาชญวิทยาและงานยุติธรรม) มหาวิทยาลัยมหิดล.

Lecturer in the Master of Laws Program, Faculty of Law, Ramkhamhaeng University; LL.B. Ramkhamhaeng University; Master of Arts in Criminology and Criminal Justice, Mahidol University.

****อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง; น.บ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; MS. (Political Sciences), Mississippi State University, USA.; MCL., Pennsylvania State University, USA.

Lecturer in the Master of Laws Program, Faculty of Law, Ramkhamhaeng University; LL.B. Thammasat University; MS. (Political Sciences), Mississippi State University, USA.; MCL., Pennsylvania State University, USA.

วันที่รับบทความ (Received) 26 กันยายน 2568, วันที่แก้ไขบทความ (Revised) 1 ธันวาคม 2568, วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 3 ธันวาคม 2568.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาในการจับกุมผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในกระบวนการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายของประเทศไทย 2. ศึกษาและวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจของเจ้าพนักงานในการจับกุมผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในกระบวนการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย 3. ศึกษา วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจับกุมผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในกระบวนการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย 4. ศึกษาและวิเคราะห์แนวทางในการแก้ปัญหาการจับกุมผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในกระบวนการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยโดยใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ผลการวิจัยพบว่า ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 66 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ปัญหาการใช้เครื่องพันธนาการในการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชน ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 69 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ปัญหาอำนาจในการเรียกตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนมาว่ากล่าวตักเตือน ตามมาตรา 69/1 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 72 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ปัญหาการนำตัวเด็กและเยาวชนส่งศาลไม่ทันภายใน 24 ชั่วโมง ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 72 วรรคหนึ่ง พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

คำสำคัญ: กระบวนการจับกุม, ผู้ต้องหาเด็กและเยาวชน, เจ้าพนักงานตำรวจ

Abstract

This research article aims to 1. Study the concepts and theories related to the problems in arresting juvenile suspects in criminal proceedings under Thai law. 2. Study and analyze the legal problems regarding the authority of officers in arresting juvenile suspects in criminal proceedings in Thailand. 3. Study and comparatively analyze the legal principles related to the arrest of juvenile suspects in criminal proceedings in Thailand. 4. Study and analyze the approaches to solving the problem of arresting juvenile suspects in criminal proceedings in Thailand using documentary research. The research results found that section 66 of the Juvenile and Family Court and Juvenile and Family Procedure Act B.E. 2553 (2010) should be amended to address the problem of the use of restraints in the arrest of juvenile suspects. Section 69, paragraph three of the Juvenile and Family Court and Juvenile and Family Procedure Act B.E. 2553 (2010) should be amended. The issue of the power to summon juvenile suspects for a warning under Section 69/1, paragraph one of the Juvenile and Family Court and Juvenile and Family Procedure Act B.E. 2553 (2010) should be amended. Section 72, paragraph one of the Juvenile and Family Court and Juvenile and Family Procedure Act B.E. 2553 (2010) should be amended. The issue of not being able to bring juveniles to court within 24 hours should be amended. Section 72, paragraph one of the Juvenile and Family Court and Juvenile and Family Procedure Act B.E. 2553 (2010) should be amended.

Keywords: arrest process, child and youth suspects, police officer

1. บทนำ

ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่ทวีความรุนแรงและปริมาณคดีเพิ่มมากยิ่งขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ส่งผลให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเหล่านั้นต้องกลายเป็นอาชญากรเพราะการตัดสินใจที่ผิดพลาดเลือกทางเดินผิดไปกระทำการที่เป็นความผิดตามกฎหมายหรืออาชญากรรมรุนแรงถึงขั้นก่ออาชญากรรมร้ายแรงได้ จนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเหล่านั้นไม่สามารถเติบโตเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติได้ รวมทั้งหากยังไม่มีมาตรการในการป้องกันหรือแก้ไขการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่มีความเหมาะสม กระทบกระเทือนต่อสภาวะจิตใจและอารมณ์ของเด็กและเยาวชนน้อยที่สุด อาจทำให้เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงที่จะก่ออาชญากรรมในปัจจุบันมีการพัฒนาพฤติกรรมความเป็นอาชญากรจนกระทั่งกลายเป็นอาชญากรอาชีพ จนยากจะถอนตัวจากความเป็นอาชญากรและยากต่อการแก้ไขฟื้นฟูแก้ไขเพื่อกลับตัวเป็นคนดีของสังคมต่อไป¹

หากแต่ในปัจจุบันเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นหน่วยงานแรกของกระบวนการยุติธรรมที่ต้องทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดกลับต้องเผชิญกับการทำงานที่ยากลำบากเนื่องจากการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเผชิญกับการทำงานภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ โดยเฉพาะข้อจำกัดทางด้านกฎหมายซึ่งบัญญัติมาเพื่อมุ่งปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมากกว่าการปราบปรามอาชญากรรมของสังคม อันเนื่องมาจากแนวคิดเรื่องการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่มีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันที่พฤติกรรมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงควรศึกษาสาเหตุของปัญหาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน เพื่อนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงานต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอีกด้วย

ปัญหาการจับกุมเด็กและเยาวชนในคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็นการจับกุมตัวตามบทบัญญัติของกฎหมายและมาตรการต่าง ๆ มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้อำนาจเจ้าพนักงานสามารถจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนได้บางประการเท่านั้น ไม่ครอบคลุมการกระทำความผิดหรือการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันได้ทุกรูปแบบ อีกทั้งยังเกิดปัญหาในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ ไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบของทางราชการต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นข้อจำกัดอำนาจอีกทั้งมีขั้นตอนการดำเนินการและตรวจสอบการจับกุมผู้กระทำความผิดเด็ก

¹สมนทิพย์ จิตสว่าง, “กระบวนการดำเนินการป้องกันปราบปรามและดำเนินการสืบสวนสอบสวน และดำเนินคดีของตำรวจเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน,” วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์ 1, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2555): 1-24.

และเยาวชนที่มีความยุ่งยากซับซ้อน ก่อให้เกิดความล่าช้าและความไม่มีประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรมเด็กและเยาวชนที่ทวีความรุนแรงและมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน บางกรณีเกิดการฟ้องร้องดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติในการจับกุมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด เนื่องจากฝ่าฝืนกฎระเบียบต่าง ๆ ในการจับกุมผู้กระทำความผิดเด็กและเยาวชน ซึ่งข้อจำกัดทางกฎหมายดังกล่าวเป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ อันอาจส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าบังคับใช้กฎหมาย หรืออาจเกิดการละเว้นไม่จับกุมผู้กระทำความผิดเด็กและเยาวชน เนื่องจากมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและอาจเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีภายหลัง และอาจเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำการทุจริตแสวงหาผลประโยชน์จากการละเว้นการจับกุมผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน เพื่อแลกกับการไม่จับกุมดำเนินคดีตามกฎหมายได้ อันจะส่งผลกระทบและเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อทั้งตัวผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนที่จะไม่ได้ถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อลงโทษหรือปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดเด็กและเยาวชนโดยอาศัยกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมาย อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนร่วมที่ไม่ได้รับการป้องกันปราบปรามการก่ออาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนส่วนร่วมโดยตรง เนื่องจากมีผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนไม่ได้รับการลงโทษหรือการแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสม เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเหล่านั้นได้สำนึกกลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคมได้

เมื่อเปรียบเทียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในคดีอาญาของประเทศไทยกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในคดีอาญาในต่างประเทศ เช่น เยอรมนี ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น จะพบว่ามีความแตกต่างกันออกไปทั้งในด้านกระบวนการในการจับกุมและควบคุมตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชน วิธีการในการจับกุมและควบคุมตัวเด็กและเยาวชน ตลอดจนด้านการห้ามใช้เครื่องพันธนาการในการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กและมาตรการป้องกันการละเมิดสิทธิของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ได้รับการยอมรับว่ามีมาตรฐานและสอดคล้องกับหลักการในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC) ในขณะเดียวกันยังเป็นกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนอีกด้วย ทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับความเพียงพอของกฎหมายและมาตรการที่บังคับใช้เกี่ยวกับการจับกุมผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในประเทศไทย และความเป็นไปได้ในการปรับปรุงกฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องเหล่านั้นให้มีความเหมาะสมกับพฤติการณ์กระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในแต่ละกรณี รวมทั้งปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับบริบทความเป็นสากล เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและได้รับการยอมรับในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยจากนานาชาติและประเทศต่างประเทศอีกด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเกี่ยวกับการจับกุมผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในคดีอาญา โดยการเคารพหลักสิทธิมนุษยชนและหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC) แต่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม โดยมุ่งเน้นทำการเปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการจับกุมผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในประเทศไทยกับแนวปฏิบัติในต่างประเทศที่มีมาตรฐานของกระบวนการยุติธรรมอันเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ซึ่งจะสามารถชี้ให้เห็นแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงกฎหมายรวมถึงมาตรการเกี่ยวกับการจับกุมผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็กตามหลักสิทธิมนุษยชนและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมีพฤติกรรมที่จะก่ออาชญากรรมซ้ำอีกในอนาคต และยังสามารถป้องกันปราบปรามและควบคุมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเพื่อให้สังคมปลอดภัย สงบสุข ไปพร้อมกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนตามหลักสากล

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง กับปัญหาในการจับกุมผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในกระบวนการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายของประเทศไทย
- 2) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจของเจ้าพนักงานในการจับกุมผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในกระบวนการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย
- 3) เพื่อศึกษา วิเคราะห์เปรียบเทียบ หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจับกุมผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในกระบวนการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย
- 4) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางในการแก้ปัญหาการจับกุมผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในกระบวนการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย

3. ระเบียบวิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์เรื่องปัญหากระบวนการจับกุมผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในคดีอาญานี้ ใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้าจากหลักการในเรื่องสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามหลักสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ตลอดจนหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC) บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ

ครอบครัว พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ตลอดจนประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน บทบัญญัติของกฎหมาย กฎ ระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการจับกุมผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน ประกอบกับหนังสือ ตำรา บทความ วารสาร ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อทราบข้อมูลที่เป็นความรู้ในทางปฏิบัติและระเบียบที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการปัญหากระบวนการจับกุมผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในคดีอาญาอันเป็นประโยชน์ในการศึกษา จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และจัดรวบรวมเป็นระบบให้ทราบถึงสภาพปัญหา และศึกษาวิเคราะห์หาข้อสรุป ตลอดจนแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป

4. ผลการศึกษา

4.1 ปัญหาอำนาจในการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชน

วิเคราะห์ปัญหาอำนาจในการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชน โดยแยกเป็นกรณีการจับกุมผู้ต้องหาเด็กและการจับกุมผู้ต้องหาเยาวชน แบ่งได้ 2 กรณี ดังนี้

4.1.1 ปัญหาการจำกัดอำนาจในการจับกุมเด็กมากเกินไป

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักการบทบัญญัติมาตรา 66 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 สรุปได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นกฎหมายที่จำกัดการใช้อำนาจจับกุมเด็กที่กระทำผิดได้บางกรณีเท่านั้น โดยกำหนดให้มีการจับกุมเด็กซึ่งกระทำผิดได้ก็ต่อเมื่อเด็กนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับหรือคำสั่งศาล² ซึ่งกฎหมายที่จำกัดอำนาจการจับกุมผู้ต้องหาเด็กไว้โดยเฉพาะและมีความเข้มงวดเป็นอย่างมาก ตามมาตรา 80 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ ส่วนข้อจำกัดตามกฎหมายดังกล่าวอีกกรณีหนึ่ง คือ เจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจจับกุมเด็กเว้นแต่จะมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล โดยไม่อาจนำข้อยกเว้นการจับโดยไม่มีความหมายจับตามมาตรา 78 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับกับการจับกุมเด็กได้³ เช่นเดียวกับการจับกุมผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชนหรือผู้ใหญ่ได้ ก่อให้เกิดปัญหาด้านประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจริง แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า

² ภัทรวรรณ รัตนเกษตร, “การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา,” วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์ 3, 1 (มกราคม – มิถุนายน 2562): 135-136.

³ ประเทือง ธนิยผล, กฎหมายเกี่ยวกับกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ 3, (นนทบุรี :สุโขทัยธรรมาธิราช, 2556). หน้า 23-29.

เหตุแห่งความยุ่งยากในขั้นตอนการปฏิบัติตามกฎหมายที่ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่กล้าจับกุม เพราะไม่มีหลักฐาน กระทำผิด หรือกลัวถูกฟ้องร้องเนื่องจากไม่ได้กระทำผิดต่อหน้าเจ้าหน้าที่ ยังคงเป็นช่องว่างของ บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่อาจทำให้มีเด็กจำนวนหนึ่งไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อแก้ไข บำบัดพฤติกรรมที่กระทำความผิดได้⁴

ทั้งนี้ เมื่อศึกษาบทบัญญัติตลอดจนหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจับกุมผู้ต้องหาเด็ก ของทั้งประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่น ทุกประเทศต่างอยู่ภายใต้หลักสากล ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) และกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (Beijing Rules) เช่นเดียวกัน โดยทุกประเทศ มีการเลือกใช้มาตรการบังคับทางอาญาอื่น ๆ ต่อเด็กและเยาวชนก่อน และหากจำเป็นที่จะต้องทำการจับกุม ต้องมีหมายจับหรือคำสั่งศาล หรือในกรณีความผิดซึ่งหน้าเท่านั้น แต่สำหรับประเทศเยอรมนีและประเทศ ญี่ปุ่น ได้กำหนดอีกด้วยว่าจับกุมเด็กและเยาวชนผู้ต้องสงสัยจะใช้วิธีการจับกุมเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ โดย เฉพาะบทบัญญัติเกี่ยวกับเหตุที่สามารถออกหมายจับผู้ต้องหาของประเทศเยอรมนี ได้มีการบัญญัติ กำหนดประเภทของฐานความผิดหรือคดีที่ศาลสามารถอนุมัติออกหมายจับได้ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มีความ ชัดเจนว่ากรณีการกระทำความผิดร้ายแรงระดับใดที่ศาลสามารถออกหมายจับได้ ซึ่งได้มีการนำ มาบังคับใช้ในการพิจารณาออกหมายจับผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนของประเทศเยอรมนีอีกด้วย ดังนั้น เจ้าหน้าที่งานจึงสามารถจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนที่มีพฤติการณ์ก่ออาชญากรรมร้ายแรงที่ถูก ระบุไว้ตามบทบัญญัติมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมนี (German Code of Criminal Procedure) ดังกล่าว⁵ และเมื่อเปรียบเทียบกับบทบัญญัติของกฎหมายเด็กและ เยาวชนของประเทศญี่ปุ่น ที่ได้กำหนดให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน เมื่อพบว่าเด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ มีพฤติกรรมหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่อาจ ทำให้เด็กมีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรมหรือฝ่าฝืนกฎหมาย หรือกระทำการในลักษณะที่จะกระทำ ความผิดทางอาญาในอนาคต เจ้าหน้าที่สามารถร้องขอให้ศาลมีคำสั่งใช้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพ เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสวัสดิภาพได้ แม้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นมีพฤติการณ์เพียง มีแนวโน้มว่าจะกระทำความผิดทางอาญาในอนาคตก็มีอำนาจจับกุมและควบคุมตัวได้ตาม ซึ่งสอดคล้อง กับหลักกฎหมายในเรื่องดังกล่าวของประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่น เป็นมาตรการทางกฎหมาย ที่มีความชัดเจนทั้งในด้านการคุ้มครองสิทธิเด็ก และในด้านอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงาน เจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย ไม่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่มากเกินไป อีกทั้งยังเป็นมาตรการที่มี ประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวมได้ อีกด้วย

⁴สุมนทิพย์ จิตสว่าง, เรื่องเดิม.

⁵German Code of Criminal Procedure, Deutsche Strafprozessordnung, § 112 (April 7, 1987).

4.1.2 ปัญหาการแยกการจับกุมเด็กและเยาวชนออกจากกัน

ถึงแม้บทบัญญัติมาตรา 66 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จะแยกผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนออกจากกันอย่างชัดเจนโดยนำหลักเกณฑ์เรื่องอายุมาเป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่ง แต่หากพิจารณาในด้านสรีระร่างกายของเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 12 – 18 ปี จะเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนที่อยู่ในช่วงอายุดังกล่าวมีสรีระร่างกายที่มีความใกล้เคียงกัน ตลอดจนอยู่ในช่วงวัยเรียนอันมีพฤติกรรมเรียนรู้ สภาพสังคม ลักษณะรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เหมือนกัน อีกทั้งหลักเกณฑ์การแบ่งแยกการจับกุมเด็กและเยาวชนที่มีกระบวนการจับกุมที่แตกต่างกันนั้น ก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานจริงของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จับกุมในพื้นที่ บางครั้งได้เกิดความผิดพลาดในการตรวจสอบอายุของเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมตัว ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ได้บังคับใช้กฎหมายในการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนผิดกระบวนการเมื่อมีการตรวจสอบการจับกุมหรือมีการตรวจสอบการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จับกุมภายหลังพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจบังคับใช้กฎหมายไม่ถูกต้องอันเนื่องมาจากความสำคัญผิดเรื่องอายุดังกล่าว เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จับกุมจะถูกดำเนินการทางวินัยและถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและขวัญกำลังใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่เป็นอย่างมาก เปรียบเทียบกับบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจับกุมเด็กและเยาวชนของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี บัญญัติให้กระบวนการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนมีวิธีการจับกุมตัวที่เหมือนกัน โดยมีการนำบทบัญญัติว่าด้วยการจับผู้ต้องหาผู้ใหญ่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันมาใช้บังคับกับการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชน โดยอนุโลม⁶ ไม่ว่าจะเป็นการจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุ 14 – 18 ปี หรือผู้ต้องหาที่เป็นเยาวชนอายุ 18 – 21 ปี กระบวนการจับกุมตัวผู้ต้องหาที่ใช้กระบวนการเดียวกัน ซึ่งเป็นกระบวนการจับกุมตัวผู้ต้องหาที่มีมาตรฐานเดียวกันทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นการจับกุมตัวผู้ต้องหาผู้ใหญ่ รวมถึงการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กหรือเยาวชน ประกอบกับบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจับกุมเด็กและเยาวชนของประเทศญี่ปุ่น ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศญี่ปุ่นกำหนดให้เด็กอายุต่ำกว่า 14 ปีไม่ต้องรับโทษในความผิดอาญาของตน แต่อาจอยู่ภายใต้การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ในทางตรงกันข้ามหากเด็กอายุ 14 ปีแต่ไม่เกิน 20 ปี ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษทางอาญาและสามารถถูกจับโดยตำรวจได้ ภายใต้เหตุของการจับดังต่อไปนี้ 1) การจับบุคคลผู้ต้องสงสัยนั้น ตำรวจสามารถจับกุมได้ต่อเมื่อมีหมายจับหรือคำสั่งศาล 2) เมื่อมีเหตุฉุกเฉินเร่งด่วนในการจับกุมผู้ต้องสงสัยในความผิดอาญากรรมร้ายแรง และไม่สามารถขอหมายจับจากศาลได้ในขณะนั้น 3) เมื่อพบร่องรอยปรากฏอยู่บนร่างกายของผู้ต้องสงสัย เจ้าหน้าที่ตำรวจ

⁶German Code of Criminal Procedure, Deutsche Strafprozessordnung, § 2 (April 7, 1987).

สามารถทำการจับกุมได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ⁷ ไม่ว่าจะเป็นการจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุ 14 – 20 ปี กระบวนการจับกุมตัวผู้ต้องหาที่ใช้กระบวนการเดียวกัน ซึ่งเป็นกระบวนการจับกุมตัวผู้ต้องหาที่มีมาตรฐานเดียวกันทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นการจับกุมตัวผู้ต้องหาผู้ใหญ่ เด็ก หรือเยาวชน มีการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องการจับกุมตัวผู้ต้องหาด้วยกระบวนการที่มีมาตรฐานเดียวกัน

ดังนั้น การที่บทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดอายุของเด็กและเยาวชนเป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดกระบวนการจับกุมตัวเด็กและเยาวชนที่มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ส่งผลกระทบและเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อประสิทธิภาพและขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ปฏิบัติงานจริง เนื่องจากอาจเกิดความผิดพลาดในการตรวจสอบอายุของผู้ต้องหาในขณะที่ทำการจับกุมตัวได้ อีกทั้ง เป็นกระบวนการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนที่มีมาตรฐานไม่เท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่าผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนจะมีสรีระร่างกายและสภาพการดำรงชีวิตที่ใกล้เคียงกันอย่างมาก จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดวิธีการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนที่แตกต่างกันและสอดคล้องกับแนวทางบทบัญญัติกฎหมายในการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนทั้งของประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่นที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

4.2 ปัญหาการใช้เครื่องพันธนาการในการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็ก

วิเคราะห์ปัญหาการใช้เครื่องพันธนาการในการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็ก ดังนี้

ปัญหาการห้ามใช้เครื่องพันธนาการในการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็ก มีจุดกำเนิดจากบทบัญญัติของกฎหมายมาตรา 69 วรรคสาม ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บทบัญญัตินี้มีการจำกัดอำนาจเจ้าหน้าที่ในการจับกุมเด็ก ห้ามใช้เครื่องพันธนาการกับเด็กในทุกกรณี ส่งผลให้เมื่อเด็กที่กระทำความผิดและถูกจับต้องไม่มีการใส่กุญแจมือให้กับเด็กที่กระทำความผิดนั้น แต่ขอยกเว้นให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจใช้เครื่องพันธนาการกับเด็กได้ในกรณีที่จำเป็นเพียง 2 กรณี เท่านั้น คือ 1) เพื่อป้องกันการหลบหนี และ 2) เพื่อความปลอดภัยของเด็กหรือผู้อื่น ถึงแม้ว่ากฎหมายจะอนุญาตให้ใช้เครื่องพันธนาการในกรณีเหล่านี้ แต่หากไม่มีสถานการณ์ทั้งสองกรณี จะไม่สามารถใช้เครื่องพันธนาการกับเด็กได้ โดยหากเจ้าหน้าที่ละเมิดหลักเกณฑ์นี้ จะส่งผลให้การจับกุมผู้ต้องหาอาจถือว่าไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งจะทำให้เด็กไม่ได้ถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อบำบัดฟื้นฟูกลับคืนสู่สังคม⁸

⁷Supreme Court of Japan. **Outline of Criminal of Justice in Japan** [Online], available URL: http://www.courts.go.jp/english/vcms_lf/Outline_of_Criminal_Justice_in_Japan_2016.pdf, 2025 (August, 6).

⁸ไอลอร์, “สภาเตรียมขยายช่วงอายุให้โอกาส “เด็ก” ไม่เกิน 12 ปี ทำผิดไม่ต้องรับโทษ” [Online], available URL: <https://www.ilaw.or.th/articles/4842, 2568>, (มีนาคม, 21).

จากการศึกษาสภาพปัญหาในการปฏิบัติงานจริงของเจ้าหน้าที่ตำรวจพบว่า ในการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กในหลายกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องหาเด็กได้ เนื่องจากเป็นกรณีที่ไม่ใช่ข้อยกเว้น 2 กรณี เช่น กรณีการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงที่มีอัตราโทษสูง ตัวอย่างเช่น การจับกุมตัวเด็กอายุ 14 ปี ผู้ก่อเหตุอุกฉกรรจ์กราดยิงกลางห้างสรรพสินค้าพารากอนห้างชื่อดังกลางใจเมืองกรุงเทพฯ ซึ่งผู้ก่อเหตุเป็นเด็กอายุเพียง 14 ปี เท่านั้น กลับล่าถอยเหตุใช้อาวุธปืนกราดยิงประชาชนในห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน ถึงแม้ว่าผู้ก่อเหตุจะเป็นเด็กอายุเพียง 14 ปี แต่มีพฤติการณ์ก่ออาชญากรรมที่มีลักษณะร้ายแรงเป็นอย่างมาก อีกทั้งคดีดังกล่าวมีอัตราโทษตามกฎหมายสูงมาก จึงมีความเสี่ยงที่ผู้ก่อเหตุจะหลบหนีหรือต่อสู้ในระหว่างจับกุมหรือควบคุมตัวได้ หากผู้ก่อเหตุไม่มีพฤติการณ์หลบหนี หรือมีพฤติการณ์เป็นอันตรายต่อตัวเด็กเองหรือผู้อื่น เจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่มีอำนาจใช้เครื่องพันธนาการกับเด็กนั้นได้ บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวจึงก่อให้เกิดปัญหาความมีประสิทธิภาพในการจับกุมตัวและควบคุมตัวเด็กที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงดังกล่าว ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะหลบหนีการจับกุมได้เนื่องจากอัตราโทษสูง และก่อให้เกิดปัญหาด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานจริง รวมทั้งบุคคลอื่น หากเด็กที่ก่อเหตุอุกฉกรรจ์เกิดเปลี่ยนใจและตัดสินใจต่อสู้เจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อหลบหนีการจับกุม ส่วนอีกกรณีการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กที่มีจำนวนมากหรือกรณีการควบคุมตัวระหว่างนำตัวเด็กมาสอบปากคำหรือส่งฟ้องศาล ซึ่งบทบัญญัติมาตรา 69 วรรคสาม ห้ามใช้เครื่องพันธนาการเด็กเนื่องจากไม่ใช่เหตุยกเว้น 2 กรณี ตามกฎหมาย จึงเกิดปัญหาในการปฏิบัติงานจริงของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีกำลังและจำนวนน้อยกว่าเด็กที่กระทำผิด เมื่อไม่มีการพันธนาการเด็กเพื่อป้องกันการหลบหนี จึงเกิดความเสี่ยงที่เด็กจะหลบหนีระหว่างการจับกุมหรือการควบคุมตัวดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาความมีประสิทธิภาพในการจับกุมตัวเด็กมาดำเนินคดีตามกฎหมาย ส่งผลเสียโดยตรงต่อเด็กที่กระทำผิดที่ไม่ถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กเพื่อแก้ไขปรับปรุงบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมกระทำผิดให้กลับเป็นคนดีคืนสู่สังคม

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคำนิยามการจับกุมผู้ต้องหาในกรณีใดบ้างเป็นการจับกุมตัวผู้ต้องหาโดยละมุนละม่อม ตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 3 การจับกุม ข้อ 35 ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์ควบคุมการใช้อำนาจจับกุมผู้ต้องหา ในทุกกรณีที่มีความชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมใช้อำนาจจับกุมผู้ต้องหาเกินกว่าเหตุแล้ว ประกอบกับมีการประกาศบังคับใช้กฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การจับกุมผู้ต้องหาตามกฎหมายป้องกันการอุ้มหาย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นิรโทษกรรม พ.ศ. 2565⁹ กำหนดมาตรการการ เช่น

⁹“พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นิรโทษกรรม พ.ศ. 2565,” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนที่ 66 ก (25 ตุลาคม 2565): 43.

การบันทึกภาพและเสียง การแจ้งสิทธิแก่ผู้ถูกจับกุม และการแจ้งหน่วยงานภายนอกเพื่อตรวจสอบ ซึ่งจะช่วยป้องกันการซ้อมทรมาน การควบคุมตัวโดยมิชอบ การบังคับให้สูญหาย หรือแม้แต่การบิดเบือนกระบวนการยุติธรรม ในชั้นจับกุมของเจ้าพนักงานแล้ว จึงไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติหลักการห้ามมิให้ใช้เครื่องพันธนาการในการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็ก ตามมาตรา 69 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 แตกต่างจากการใช้เครื่องพันธนาการในการจับกุมผู้ต้องหาที่เป็นเยาวชนและผู้ใหญ่ และสอดคล้องกับหลักการจับกุมและใช้เครื่องพันธนาการในการจับกุมตัวเด็กและเยาวชนของประเทศเยอรมนี ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น ซึ่งมีหลักการจับกุมและใช้เครื่องพันธนาการเช่นเดียวกับการจับกุมผู้ใหญ่¹⁰ แต่มุ่งเน้นการนำตัวเด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก เพื่อบำบัดฟื้นฟูกลับคืนสู่สังคม

4.3 ปัญหาอำนาจในการเรียกตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนมาว่ากล่าวตักเตือน

วิเคราะห์ปัญหาการเรียกเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมาว่ากล่าวตักเตือน ดังนี้

4.3.1 ปัญหาการจำกัดอำนาจเรียกเด็กมาว่ากล่าวตักเตือนเฉพาะคดีเปรียบเทียบ

เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติมาตรา 37 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดลักษณะความผิดประเภทต่าง ๆ ที่เจ้าพนักงานมีอำนาจเปรียบเทียบ โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) คดีโทษปรับสถานเดียว ซึ่งผู้กระทำความผิดยินยอมชำระค่าปรับในอัตราสูงสุด และ 2) คดีที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดโทษ (จำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ) ซึ่งผู้กระทำความผิดได้ยินยอมชำระค่าปรับตามอัตราที่เจ้าพนักงานเปรียบเทียบ ผลของการเปรียบเทียบเป็นเหตุให้สิทธิฟ้องคดีอาญาระงับไป ตามมาตรา 39 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹¹ เจตนารมณ์ของการเปรียบเทียบปรับ คือ กฎหมายเห็นว่าคดีอาญาที่มีอัตราโทษเพียงเล็กน้อย ผู้ต้องหาไม่สมควรที่จะได้รับโทษถึงจำคุก คดีน่าจะเลิกกันได้โดยไม่ต้องเสียเวลาในการนำคดีไปฟ้องต่อศาล ประชาชนก็จะได้รับความสะดวกรวดเร็วไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง ไม่ต้องเสียเวลาในการประกอบภาระงาน¹² จึงบัญญัติกฎหมายให้มีการเปรียบเทียบความผิดนั้นขึ้นบังคับใช้กับประเภทคดีอาญาที่กำหนดไว้ตามมาตรา 37 ดังกล่าวเท่านั้น ส่วนคดีอาญาประเภทอื่นนอกเหนือมาตรา 37 เจ้าพนักงานไม่มีอำนาจเปรียบเทียบ จะต้องดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดเต็มรูปแบบ เนื่องจากกฎหมายเห็นว่าความผิด

¹⁰Deutsches Jugendinstitut, *Praxis Diversion: Ein Leitfaden für die Jugendgerichtshilfe* (Germany: Deutsches Jugendinstitut, 2020).

¹¹สัญญา บัวเจริญ, คำอธิบายกฎหมายการเปรียบเทียบคดีและการมอบอำนาจการเปรียบเทียบปรับ (นครปฐม: โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 2548), หน้า 2-4.

¹²สุมนทิพย์ จิตสว่าง, เรื่องเดิม.

นอกเหนือมาตรา 37 ไม่ใช่ความผิดเล็กน้อยที่สมควรบังคับใช้มาตรการเปรียบเทียบตามกฎหมายดังกล่าว หลักเกณฑ์การเปรียบเทียบปรับดังกล่าวบังคับใช้รวมถึงกรณีผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนด้วย

ตามหลักการเปรียบเทียบปรับผู้ต้องหาในคดีอาญา ย่อมส่งผลให้สิทธิฟ้องคดีอาญา ระบุไปอันเป็นการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับคดีที่มีความผิดเล็กน้อย เป็นการลงโทษที่เหมาะสมกับระดับความผิด และยังลดปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลให้ลดน้อยลง แต่หลักเกณฑ์ที่กำหนดให้อำนาจเจ้าพนักงานในการเรียกตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนมาว่ากล่าวตักเตือน ปรากฏตามมาตรา 69/1 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 วางหลักการให้อำนาจพนักงานสอบสวนสามารถเรียกเด็กที่กระทำความผิด รวมทั้งบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้แทนองค์การที่เด็กอาศัยอยู่มาว่ากล่าวตักเตือนแทนการดำเนินคดีอาญาได้ตามมาตรา 37 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดฐานดังกล่าว จะไม่สามารถถูกเรียกมาว่ากล่าวตักเตือนได้ เพราะกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้ ถึงแม้จะเป็นความผิดที่มีลักษณะหรือพฤติการณ์กระทำความผิดเล็กน้อยก็ตาม ซึ่งขัดต่อเจตนารมณ์ที่แท้จริงของหลักการเปรียบเทียบปรับคดีอาญาที่มุ่งเน้นว่า หากเห็นว่าคดีอาญาที่มีอัตราโทษเพียงเล็กน้อย ผู้ต้องหาไม่สมควรที่จะได้รับโทษถึงจำคุก คดีน่าจะเลิกกันได้โดยไม่ต้องเสียเวลาในการนำคดีไปฟ้องต่อศาล จึงบัญญัติกฎหมายให้มีการเปรียบเทียบความผิดนั้นได้ ก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ต้องทำสำนวนคดีความผิดจรรยาบรรณหรือสำนวนคดีการพนันที่แม้เป็นความผิดเล็กน้อยที่สามารถเปรียบเทียบปรับหรือว่ากล่าวตักเตือนได้ก็ตามแต่ตามบทบัญญัติ ดังนั้น จึงควรปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวไม่ให้จำกัดเฉพาะคดีที่อยู่ในอำนาจเปรียบเทียบเท่านั้น ที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวนสามารถใช้มาตรการเรียกเด็กมาว่ากล่าวตักเตือนแทนการลงโทษได้ โดยควรกำหนดให้สามารถใช้มาตรการดังกล่าวสำหรับคดีที่มีลักษณะเป็นความผิดเล็กน้อยแต่อยู่นอกเหนือคดีที่อยู่ในอำนาจเปรียบเทียบ เช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกทั้งหมด ถึงแม้ว่าคดีจราจรนั้นจะมีอัตราโทษสูงกว่าคดีเปรียบเทียบก็ตามหรือความผิดตามพระราชบัญญัติการพนันทุกประเภท หรือความผิดอื่น ๆ ที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าอำนาจการพิจารณาคดีของศาลแขวง เป็นต้น เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง ลดปริมาณงานคดีของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ไม่สร้างอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มากเกินไปและยังคงอยู่ภายใต้หลักการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

4.3.2 ปัญหากำหนดเงื่อนไขเรียกเด็กมาว่ากล่าวตักเตือนเฉพาะกระทำความผิดครั้งแรก

นอกจากหลักเกณฑ์ประเภทคดีที่กำหนดไว้ตามบทบัญญัติมาตรา 69/1 วรรคหนึ่ง ที่กำหนดหลักการให้อำนาจพนักงานสอบสวนสามารถเรียกเด็กที่กระทำความผิด รวมทั้งบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้แทนองค์การที่เด็กอาศัยอยู่มาว่ากล่าวตักเตือนแทนการดำเนินคดีอาญาได้ เฉพาะความผิดที่อยู่ในอำนาจเปรียบเทียบของพนักงานสอบสวนเท่านั้น ยังกำหนดเงื่อนไขที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ใช้

พิจารณานำมาตรการเรียกเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมาว่ากล่าวตักเตือน คือ ต้องเป็นการกระทำผิดครั้งแรก เป็นหัวใจสำคัญของมาตรา 69/1 วรรคหนึ่ง เพราะการว่ากล่าวตักเตือนเป็นมาตรการเบี่ยงเบนคดีที่ตั้งอยู่บนฐานความคิดว่า เด็กหรือเยาวชนที่เพิ่งทำผิดครั้งแรก ยังมีโอกาสแก้ไขฟื้นฟูโดยไม่จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการศาลเต็มรูปแบบยังไม่มีบทนิยามชัดเจนในกฎหมายไทยว่า “การกระทำผิดครั้งแรก” ครอบคลุมเฉพาะการกระทำผิดอาญาครั้งแรกในชีวิต หรือรวมถึงกรณีที่เด็กเคยถูกตักเตือนหรือใช้มาตรการอื่น ๆ มาก่อนแต่ไม่เคยถูกลงโทษโดยคำพิพากษาศาล¹³ ความไม่ชัดเจนนี้ทำให้เกิดปัญหาการตีความและการใช้ดุลพินิจที่ไม่เหมือนกันในแต่ละพื้นที่ เป็นปัญหาในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่ไม่สามารถตัดสินใจใช้ดุลพินิจเรียกเด็กมาว่ากล่าวตักเตือนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และส่งผลทำให้เด็กและเยาวชนอาจไม่ได้รับโอกาสในการกลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม แต่กลับถูกจับกุมตัวไปดำเนินคดีตามกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก ซึ่งหากพิจารณาถึงเจตนาของการกำหนดให้การกระทำผิดครั้งแรกเป็นการกระทำผิดที่สมควรจะใช้มาตราเรียกมาว่ากล่าวตักเตือนแทนการลงโทษ มุ่งหมายเพื่อให้โอกาสเด็กกลับตัวเป็นคนดี ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมายในการตีความหลักเกณฑ์การกระทำผิดครั้งแรกตามบทบัญญัติดังกล่าว จึงไม่ควรตีความเคร่งครัดเฉพาะการกระทำผิดครั้งแรกจริงๆ หากแต่ควรปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวโดยกำหนดหลักเกณฑ์ที่จะต้องพิจารณาพฤติการณ์อื่นๆ เช่น ความสำนึกผิดของเด็ก เจตนาที่จะกลับตัว การชดเชยเยียวยาความเสียหาย เป็นต้น เป็นหลักเกณฑ์ที่สามารถนำมาใช้ประกอบการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาเลือกใช้มาตรการว่ากล่าวตักเตือนเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษ ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายต่อเด็กและเยาวชน ลดปริมาณคดีที่นำขึ้นสู่ศาลโดยไม่จำเป็นต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้แก้ไขปรับปรุงตนเองโดยไม่โดนตีตราจากการถูกดำเนินคดีอาญา อันเป็นประโยชน์ต่อเด็กอย่างแท้จริง อีกทั้ง เป็นมาตรการที่ไม่สร้างอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มากเกินไป และยังคงอยู่ภายใต้หลักการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

4.4 ปัญหาอำนาจในการนำตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนไปตรวจสอบการจับกุม

ปัญหาอำนาจในการนำตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนไปตรวจสอบการจับกุม ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 แยกพิจารณา ดังนี้

4.4.1 ปัญหาการไม่นำเจ้าหน้าที่ชุดจับกุมไปตรวจสอบการจับ

ถึงแม้กฎหมายจะกำหนดให้ผู้ที่ทำหน้าที่นำตัวเด็กและเยาวชนมาส่งศาลเพื่อตรวจสอบการจับ สามารถแบ่งแยกได้ 2 กรณี คือ พนักงานสอบสวน และ บิดามารดาหรือผู้ปกครอง

¹³ วราภรณ์ แสงทอง, ปัญหาการกำหนดโทษที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาในประเทศไทย (ชลบุรี: วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยบูรพา, 2561). หน้า 1-24.

แต่การแบ่งแยกดังกล่าวเนื่องจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กและเยาวชนได้ พนักงานสอบสวนจึงอาจมอบหมายให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองปกครองดูแลและนำตัวไปยังศาลภายใน 24 ชั่วโมงเท่านั้น แต่ภายหลังจากที่ผู้ปกครองส่งตัวเด็กมายังศาลแล้ว พนักงานสอบสวนยังคงเป็นผู้นำตัวเด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบการจับ และพนักงานสอบสวนยังต้องให้การต่อศาลเกี่ยวกับพฤติการณ์การจับกุมตัวเด็กและเยาวชนด้วย โดยเฉพาะการตรวจสอบการจับกรณีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดซึ่งหน้า ศาลต้องตรวจสอบให้ได้ความว่าเป็นเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ การจับและการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากการจับเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไป¹⁴ ตามมาตรา 73 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

เปรียบเทียบกับกระบวนการตรวจสอบการจับกุมเด็กและเยาวชนกรณีที่เป็นการจับตามหมายจับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 115 กำหนดให้เจ้าพนักงานผู้จับต้องนำตัวผู้ถูกจับมายังศาลที่มีอำนาจโดยไม่ชักช้า โดยศาลต้องพิจารณาข้อกล่าวหาของผู้ถูกจับโดยไม่ชักช้านับแต่เวลาที่ผู้นั้นถูกจับซึ่งจะต้องไม่เกินวันรุ่งขึ้น จากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการตรวจสอบการจับผู้ต้องหาผู้ใหญ่ แต่ถูกนำมาใช้บังคับกับการตรวจสอบการจับกุมเด็กและเยาวชนด้วยเช่นกัน¹⁵ ตามบทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ผู้ที่ทำหน้าที่ในการนำตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนไปยังศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุม คือ เจ้าหน้าที่ผู้จับ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการจับกุมตัวผู้ต้องหาในที่เกิดเหตุเป็นประจักษ์พยานในขณะที่จับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชน ศาลเยอรมันจึงสามารถตรวจสอบการจับเด็กและเยาวชนถูกต้องตรงตามความเป็นจริง ส่งผลให้สามารถคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนได้อย่างแท้จริง แตกต่างจากกฎหมายของไทยที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเป็นผู้ให้ถ้อยคำในการตรวจสอบการจับกุม ซึ่งพนักงานสอบสวนไม่ได้เป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ในขณะที่จับกุมจริง จึงอาจจะให้ถ้อยคำในการตรวจสอบการจับกุมไม่ตรงตามความเป็นจริง กระบวนการดังกล่าวจึงไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น การตรวจสอบการจับตามมาตรา 72 แห่ง พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 แม้ผู้ต้องหาจะไม่คัดค้าน ศาลควรจะสั่งให้พนักงานสอบสวนนำเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมมาให้ศาลไต่สวนด้วยเพราะเป็นประจักษ์พยานผู้รู้เห็นใกล้ชิดเหตุการณ์ขณะทำการจับกุมจริง อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าศาลดำเนินการตรวจสอบการจับอย่าง

¹⁴ นันทน์ภัต ศิริชวลวงศ์ และรุสนะห์ ดอลาเซฮา, “ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการตรวจสอบการจับกุมคดีเด็กและเยาวชนที่อยู่ในเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลา,” (การประชุมหาญใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9, สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, 2561), หน้า 867-887.

¹⁵ German Code of Criminal Procedure, Deutsche Strafprozessordnung, § 115 (April 7, 1987).

ละเอียดยกข้อสอบ สมกับที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน แต่หากการตรวจสอบการจับ มีเพียงการให้ถ้อยคำของพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นผู้ไม่รู้เห็นเหตุการณ์ที่แท้จริงในขณะที่ทำการจับกุม แต่ได้รับทราบเหตุการณ์จากการบอกเล่าของเจ้าหน้าที่ผู้จับกุม ผู้ต้องหา หรือพยานผู้เห็นเหตุการณ์ เท่านั้น หากกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนเพียงผู้เดียวที่มีหน้าที่ให้ถ้อยคำในการตรวจสอบ การจับต่อศาล กระบวนการตรวจสอบการจับกุมอาจจะปรากฏข้อเท็จจริงที่ไม่ครบถ้วน ถูกต้องตาม ความเป็นจริง หรืออาจเกิดความผิดพลาดได้ ถึงแม้จะไม่มี การคัดค้านของผู้ต้องหาก็ตาม การให้ พนักงานสอบสวนเพียงผู้เดียวที่มีหน้าที่ให้ถ้อยคำในการตรวจสอบการจับต่อศาลยังไม่เพียงพอต่อ การมุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชน¹⁶

4.4.2 ปัญหาการนำตัวเด็กและเยาวชนส่งศาลไม่ทันภายใน 24 ชั่วโมง

ในคดีอาญา ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสาม พนักงานสอบสวนมีเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ได้ 48 ชั่วโมง ก่อนจะนำตัวมาขอฝากขัง แต่ในกรณีของเด็กและเยาวชน พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 72 วรรคหนึ่ง พนักงานสอบสวนมีเวลาเพียง 24 ชั่วโมง ในการนำ ตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุม ถ้าปรากฏว่าเป็นการจับกุมโดยไม่ชอบ ศาลจะ ปลดปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไป ซึ่งแม้จะมีการผ่อนปรนการนับระยะเวลา 24 ชั่วโมง โดยให้เริ่มตั้งแต่ เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่มีให้นับเวลาเดินทางตาม ปกติที่นำตัวเด็กและเยาวชนผู้ถูกจับจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนมาศาลเข้าในกำหนดเวลา 24 ชั่วโมงนั้นด้วยก็ตาม แต่ในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน¹⁷ ก่อนจะนำตัวเด็กหรือเยาวชน ไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมจะต้องดำเนินการตามมาตรา 70 เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า กฎหมายกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนไว้หลายขั้นตอนภายในกรอบระยะ เวลา 24 ชั่วโมง โดยคำนึงถึงการคุ้มครองเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญมากกว่าความ เป็นไปได้ในทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวน หรือภาระหน้าที่ที่พนักงานสอบสวนต้องรับผิดชอบว่า มีมากน้อยเพียงใด ซึ่งก่อนนำตัวเด็กและเยาวชนไปตรวจสอบการจับกุมที่ศาล พนักงานสอบสวนต้อง จัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคำร้องตรวจสอบการจับกุม บันทึกการจับกุม สำเนาภาพถ่าย ผู้ต้องหา สำเนาบัตรประชาชนผู้ต้องหาและผู้ปกครอง สำเนาทะเบียนบ้านผู้ต้องหาและผู้ปกครอง หนังสือแจ้งการจับกุม จำนวนมากน้อยตามแต่ละกรณีให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้เกิดความเบื่อหน่าย ในการจับกุมเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด¹⁸ แม้เจ้าพนักงานตำรวจผู้จับกุมจะไม่ใช้พนักงาน สอบสวนผู้รับผิดชอบในการที่ต้องนำตัวเด็กไปตรวจสอบการจับกุมต่อศาลและเป็นผู้ทำสำนวนการ

¹⁶เรื่องเดียวกัน.

¹⁷นันทนัท ศรีชัชวาลวงศ์ และรุสนะห์ ดอเลาะเซาะ, เรื่องเดิม.

¹⁸เรื่องเดียวกัน.

สอบสวนก็ตาม ก็อาจจะนำไปสู่การหลีกเลี่ยงหรือละเว้นการจับกุมเด็กและเยาวชน ทำให้ผู้เสียหายในคดีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้รับความยุติธรรมและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนดให้ต้องมีการตรวจสอบการจับกุมเพื่อคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด ผู้วิจัยได้ศึกษากฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจควบคุมเด็กหรือเยาวชน เพื่อสอบสวนได้โดยทั่วไปไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง (Code of Criminal Procedure France) (Criminal Procedure Code Strafprozeßordnung, StPO) ซึ่งกฎหมายของประเทศเหล่านี้ อยู่ภายใต้กรอบอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อเสนอแนะแห่งกรุงริยาด และกฎแห่งกรุงปักกิ่ง หากประเทศไทยได้มีการแก้ไขระยะเวลาการนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปตรวจสอบการจับกุม โดยกำหนดให้ในคดีทั่วไปให้นำไปตรวจสอบการจับกุมภายในยี่สิบสี่ชั่วโมง เพื่อให้สอดคล้องกับของประเทศอื่น แต่ในคดีร้ายแรงที่มีอัตราโทษขั้นต่ำตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป หรือในคดีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชน ซึ่งถูกจับตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ให้ขยายระยะเวลาการนำตัวเด็กและเยาวชนไปตรวจสอบการจับกุม ภายในสี่สิบแปดชั่วโมง เพื่อให้พนักงานสอบสวนมีเวลาเพียงพอและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีและมีประสิทธิภาพ ถือเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนยิ่งขึ้น

5. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีข้อเสนอแนะดังนี้

5.1 ปัญหาอำนาจในการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชน

ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 66 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จากเดิม

“ห้ามมิให้จับกุมเด็กซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เว้นแต่เด็กนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล”

แก้ไขเพิ่มเติมและยกเลิกข้อความดังนี้

“ห้ามมิให้จับกุมเด็กซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เว้นแต่เด็กนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล “หรือเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินห้าปี หรือมีพฤติการณ์กระทำความผิดที่มีความรุนแรงหรือเป็นอันตรายทั้งต่อตัวเด็กหรือบุคคลอื่น หรือมีอาวุธ โดยหลักเกณฑ์และวิธีการจับกุมเด็กซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา””

5.2 ปัญหาการใช้เครื่องพันธนาการในการจับกุมตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชน

ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 69 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จากเดิม

“ในการจับกุมและควบคุมเด็กหรือเยาวชนต้องกระทำโดยละมุนละม่อม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และไม่เป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน และห้ามมิให้ใช้วิธีการควบคุมเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อความปลอดภัยของเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับหรือบุคคลอื่น รวมทั้งมิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็กไม่ว่ากรณีใด ๆ เว้นแต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งอันมีอาจหลีกเลี่ยงได้เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อความปลอดภัยของเด็กผู้ถูกจับหรือบุคคลอื่น”

แก้ไขเพิ่มเติมและยกเลิกข้อความดังนี้

“ในการจับกุมและควบคุมเด็กหรือเยาวชนต้องกระทำโดยละมุนละม่อม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และไม่เป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน และห้ามมิให้ใช้วิธีการควบคุมเกินกว่าที่จำเป็น “เว้นแต่ เป็นความจำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือป้องกันการเกิดอันตรายต่อบุคคลนั้นเอง บุคคลอื่น หรือทรัพย์สินของผู้อื่น หรือเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินห้าปี หรือมีพฤติการณ์กระทำผิดที่มีความรุนแรง หรือมีอาวุธ” เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อความปลอดภัยของเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับหรือบุคคลอื่น รวมทั้งมิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็กไม่ว่ากรณีใด ๆ เว้นแต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งอันมีอาจหลีกเลี่ยงได้เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อความปลอดภัยของเด็กผู้ถูกจับหรือบุคคลอื่น”

5.3 ปัญหาอำนาจในการเรียกตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนมาว่ากล่าวตักเตือน

ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 69/1 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จากเดิม

“ในกรณีเด็กกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด โดยความผิดนั้นกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจเปรียบเทียบของพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานอื่น หากเป็นการกระทำครั้งแรก ให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานนั้นเรียกเด็ก บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคล หรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กนั้นอาศัยอยู่ด้วย มาว่ากล่าวตักเตือน ถ้าเด็กสำนึกในการกระทำ และบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กนั้นอาศัยอยู่ด้วย สามารถดูแลเด็กได้ ก็ให้งดการสอบสวนและปล่อยตัวไป”

แก้ไขเพิ่มเติมดังนี้

“ในกรณีเด็กกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด “ตามอนุมาตรา (1)(2) แห่งมาตรานี้” โดยความผิดนั้นกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจเปรียบเทียบของพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานอื่น หากเป็นการกระทำครั้งแรก ให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานนั้นเรียกเด็ก บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคล หรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กนั้นอาศัยอยู่ด้วย มาว่ากล่าวตักเตือน ถ้าเด็ก

สำนึกในการกระทำ และบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กนั้นอาศัยอยู่ด้วย สามารถดูแลเด็กได้ ก็ให้งดการสอบสวนและปล่อยตัวไป

“(1) ความผิดนั้นกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจเปรียบเทียบของพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานอื่น หรือเป็นคดีความผิดเล็กน้อย หรือไม่มีพฤติการณ์กระทำความผิดที่มีความรุนแรง หรือเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี

(2) หากเป็นการกระทำความผิดครั้งแรก หรือไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือมีพฤติการณ์ที่เด็กหรือเยาวชนนั้นสมควรได้รับโอกาสแก้ไขฟื้นฟูเพื่อให้กลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง”

5.4. ปัญหาอำนาจในการนำตัวผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนไปตรวจสอบการจับกุม

ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 72 วรรคหนึ่ง พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จากเดิม

“ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับ ให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันที ทั้งนี้ ภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนมาศาลเข้าในกำหนดเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนั้นด้วย”

แก้ไขเพิ่มเติมดังนี้

“ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับ ให้พนักงานสอบสวนและ “เจ้าพนักงานตำรวจผู้จับกุม” นำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันที ทั้งนี้ ภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมง นับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน แต่มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนมาศาลเข้าในกำหนดเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนั้นด้วย “เว้นแต่ กรณีดังต่อไปนี้ หากมีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่ง ให้สามารถขยายระยะเวลาออกไปได้แต่ต้องไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมง

(1) ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม

(2) ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับตั้งแต่สองคนขึ้นไป”

บรรณานุกรม

- นันทน์ภัส ศิริชัชวาลวงศ์ และรุสนะห์ ดอเลาะเซาะ. “ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการตรวจสอบการจับกุมคดีเด็กและเยาวชนที่อยู่ในเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลา.” การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9, สงขลา: มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่, 2561.
- ประเทือง ธนิยผล. **กฎหมายเกี่ยวกับกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: สุโขทัยธรรมาธิราช, 2556.
- “พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุญจสุหนัย พ.ศ. 2565.” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 139 ตอนที่ 66 ก (25 ตุลาคม 2565): 43.
- “พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม.” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 127 ตอนที่ 72 ก (22 พฤศจิกายน 2553): 12.
- ภัทรารวรรณ รัตนเกษตร. “การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา.” **วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์** 3, 1 (มกราคม – มิถุนายน 2562): 135-136.
- วรารณณ์ แสงทอง. **ปัญหาการกำหนดโทษที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาในประเทศไทย**. ชลบุรี: วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยบูรพา, 2561.
- สัญญา บัวเจริญ. **คำอธิบายกฎหมายการเปรียบเทียบคดีและการมอบอำนาจการเปรียบเทียบปรับ**. นครปฐม: โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 2548.
- สุนนทิพย์ จิตสว่าง. “กระบวนการดำเนินการป้องกันปราบปรามและดำเนินการสืบสวนสอบสวน และดำเนินคดีของตำรวจเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน. **วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์** 1, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2555): 1-24.
- ไอลอร์. “สภาเตรียมขยายช่วงอายุให้โอกาส “เด็ก” ไม่เกิน 12 ปี ทำผิดไม่ต้องรับโทษ” [Online]. Available URL: <https://www.ilaw.or.th/articles/4842>, 2564 (มีนาคม, 21).
- Deutsches Jugendinstitut. **Praxis Diversion: Ein Leitfaden für die Jugendgerichtshilfe**. Germany: Deutsches Jugendinstitut, 2020.
- Supreme Court of Japan. **Outline of Criminal of Justice in Japan** [Online]. Available URL: http://www.courts.go.jp/english/vcms_lf/Outline_of_Criminal_Justice_in_Japan_2016.pdf, 2025 (August, 6).